

Az 1920. évi nemzetgyűlési választások Nyíregyházán

Holmár Zoltán

Az Osztrák–Magyar Monarchia első világháborús veresége a dualista állam kereteinek felbomlásával, a történelmi Magyarország szétesésével járt. A Monarchia romjain újjászülető Magyarországon – az 1920-as trianoni békeszerződés árán és az antant szabta keretek és feltételek között – formáljogilag lehetővé vált, hogy a lakosság döntsön az ország politikai berendezkedéséről. Történelmileg ez adja meg az első nemzetgyűlési választások jelentőségét. Továbbá az is kiemeli a téma fontosságát, hogy Magyarországon 1920-ban először került sor titkos és általános – nőkre is kiterjedő – választásokra. Ráadásul az 1920-as választásokat külön kell vizsgálnunk a többitől, mert erre az eseményre még a Horthy-rendszer megszilárdulása előtti időszakban került sor. A választás jelentőségét már csak azért sem becsülhetjük le, mert az 1867 és 1918 között fennálló dualizmus időszakához képest a legfontosabb változás az volt, hogy lényegesen megnőtt a választásban résztvevők száma, az ország polgárainak 40%-a jogosult volt voksolásra.

Az 1918. évi októberi polgári demokratikus forradalom eredményeként létrejött köztársaság konszolidálására – alkotmányos alapokra helyezésére – született meg az alkotmányozó nemzetgyűlés összehívásának gondolata. Az erről szóló 1918. november 2-ai nemzeti tanácsi határozatot a november 22-én megjelent 1918: I. néptörvény követte, amely az általános, egyenlő és titkos választójogot szabályozta. (Az 1918 nyarán elfogadott Wekerle-féle választójogi törvény ugyanis nem felelt meg a győztes hatalmak elvárásainak.) (DOBSZAY–ESTÓK–SALAMON–SZERENCSES–TOMBOR 1998. 114.) Ezen a jogalapon született meg az alkotmányozó nemzetgyűlési választásokról szóló törvénytervezet, amelyet a Berinkey-kormány 1919. február 26-i ülésén fogadott el, és az 1919: XXV. néptörvényként hirdették ki. A választási mozgalmak 1919 márciusának első napjaiban megkezdődtek. Három politikai erő volt esélyes: a szociáldemokraták, a Nagyatádi Szabó István-féle kisgazdapárt szövetkezve Károlyi Mihállyal és az ún. Polgárszövetséggel együttműködő Keresztényszociális Néppárt. Ezzel szemben a Kommunisták Magyarországi Pártja (KMP) 1919. március 8-án a választások bojkottálására szólított fel. Az 1919. április 13-ára kiírt választások végül a Tanácsköztársaság március 21-i kikiáltása miatt elmaradtak.

A Tanácsköztársaság idején áprilisban tartott tanácsválasztás az általános, titkos választójog alapján zajlott. A részvételi arány – főleg vidéken – igen alacsony volt. A választás közvetlen jellegű volt, a helyi tanácsok delegálták a járási, azok a megyei tanácsok tagjait, és ők küldték megbízottait a Tanácsok Országos gyűlésébe.

A Tanácsköztársaság bukása után hamarosan román megszállás alá került az ország jelentős része, a győztes hatalmak pedig tető alá akarták hozni a magyar békeszerződést, tehát szükség volt egy törvényes magyar kormányra. 1919. augusztus 1-jén hivatalba lépett Peidl Gyula ún. szakszervezeti kormánya, melynek külügyminisztere, Ágoston Péter augusztus 2-án beszélt először nemzetgyűlésről. A demokráciába való visszatérés első lépéseként értelmezte az alkotmányozó

nemzetgyűlés összehívását. A kabinet érdemben augusztus 4-én foglalkozott a választásokkal. Peyer Károly belügyminiszter megbízást kapott, hogy tegyen előterjesztést a választások lebonyolítására. Mivel a Tanácsköztársaság előtti jogi szabályozás készen állt, ezt átvehette, és a döntés már aznap este megszületett. A választójogot és az eljárási kérdéseket szabályozó rendeleteket 1919. augusztus 6-án tették közzé (FÖLDES–HUBAI 2000. 50.).

Az 1919. augusztus 7-én hivatalba lépő Friedrich István vezette kormány legfőbb célkitűzésének a nemzetgyűlés összehívását tartotta. Amikor augusztus 15-én a politikai pártokból megalakult a második Friedrich-kormány, már megjelentek az első pártprogramok, és megindult az új típusú pártok szerveződése. József főherceg mint kormányzó biztosította Párizst: „*A kormány célja az, hogy helyreállítsa a belső rendet, és gondoskodjék, amilyen korán csak lehet, az általános választójog alapján megtartandó választásokról, és hogy békét kössön. Ez a kormány be fogja nyújtani a lemondását, amint a nemzetgyűlést összehívják... A nemzetgyűlés feladata az, hogy a békét ratifikálja, megválassza az államformát és megalkossa az alkotmányt.*” (VINNAI 1994. 1.) A továbbiakban nagyjából valóban e menetrend szerint történt a politikai kibontakozás. A Párizsban ülésező békekonferencia október közepére úgy döntött, hogy Clerk angol diplomata vezetésével antantmissziót küld Magyarországra a belpolitikai viszonyok konszolidálására és a békefeltételek előkészítése érdekében. A Clerk-misszió igyekezett elérni a román csapatok kivonását Magyarországról és egy kormány létrehozását, amely – az antant kívánságával összhangban – demokratikus választójog alapján kiírná a nemzetgyűlési választásokat és elküldené megbízottait a békekonferenciára (VINNAI 1994. 1.).

Augusztus 31-én a kormány elkészítette a 4245/1919. ME. számú választójogi rendeletét a szeptember végére tervezett választás reményében. Ezt azonban elsodorták a belpolitikai csatározások, majd a Friedrich-kormány a győztes hatalmak kívánalmainak megfelelően átszerkesztette választójogi rendeletét és Horthy Miklós bevonulásának másnapján, 1919. november 17-én közzétette a nemzetgyűlési választás kiírásáról szóló 5984/1919. ME. számú rendeletet. E szerint a régi képviselőház és főrendiház helyébe két év időtartamra egy egykamarás nemzetgyűlést kell választani, amely mint minden jog forrása új jogalapot teremt. Az ugyancsak november 17-én közzétett 5985/1919. ME. számú választójogi rendelet biztosította az általános választójogot. Az így kialakított választási rendszer lényeges elemei a következők voltak:

- általános és titkos, először nőkre is kiterjedő választójog 24 éves kortól,
- 6 éves magyar állampolgárság, félévi egy helyben lakás – kivételt képeztek a lakóhelyüket a rendkívüli körülmények következtében elhagyni kényszerültek,
- nők részére írni-olvasni tudás valamelyik hazai élő nyelven,
- a választójog gyakorlása kötelező,
- egyéni jelöltekre történő szavazás az 1914. évi XV. törvénnyel kialakított választókerületekben,
- a jelöléshez 500 érvényes aláírásra volt szükség, egyetlen jelölt indulása esetén a választás elmarad,
- választható a 30. életévét betöltött választópolgár,
- a mandátum megszerzéséhez abszolút többségre volt szükség, amennyiben ezt egyik jelölt sem szerezte meg, a 7. vagy 14. napon a választások után pótválasztást kell tartani, ahol már az egyszerű többség is elegendő,
- egykamarás nemzetgyűlést hív életre a választás, amelynek mandátuma két évre szól (BOROS–SZABÓ 1999. 230.).

1919. november 24-én Huszár Károly volt katolikus néppárti politikus vezetésével többpárti, azaz koalíciós kormány alakult. A magyarországi belpolitikai események kedvező alakulásáról Clerk a Huszár Károlyhoz küldött levelében a következőket írta: „Kész vagyok a legfőbb béketanács nevében a kormányát elismerni, mellyel a legfőbb tanács kész tárgyalni addig, míg a választások és a nemzetgyűlés oly kormányt alakít, mely az egész magyar nép törvényileg megnyilvánult akaratára van építve. Ezen elismerés természetesen függővé van téve attól, hogy a kormány a választásokat elhalasztás nélkül megtartja, hogy a törvényt és rendet az országban fenntartja, hogy támadólag nem lép fel, hogy respektálja Magyarország provizórikus határait, míg a békeszerződés ezeket véglegesen meghatározza és hogy minden magyar részére biztosítja a teljes polgári jogokat, beleértve a szabad sajtójogot, a szabad gyülekezés jogát, a politikai véleménynyilvánítás szabadságát és szabad, „pártatlan”, titkos és demokratikus alapon nyugvó általános választójogot.” (VINNAI 1994. 62.)

Mivel a fenti jegyzék Magyarország nemzetközi elismerését jelentette, a kormány hajlandónak mutatkozott a választásokra vonatkozó antant követeléseknek eleget tenni annál is inkább, mivel csak így érhetne el a román csapatok minél gyorsabb kivonását a megszállt területekről.

1919 nyarán és őszén három politikai irányzat volt, amely tömegtámogatásra számíthatott, és amely a hagyományos közjogi pártok, illetve a hitelüket veszített liberális és konzervatív alakulások helyébe léphetett. Ezek a keresztényszocialista, kispazda és szociáldemokrata irányzatok voltak.

Az 1920-as nemzetgyűlési választások időbeni széthúzása az ország megszállásának fokozatos megszűnésével magyarázható. A román hadsereg 1919. november első felében először az Észak-Dunántúlt adta fel, majd november 14–16. között kivonult Budapestről és a Duna-Tisza közéről. Megszállás alatt maradt a Tisza vonalától keletre eső országrész (románok), valamint a Szeged–Baja–Pécs vonaltól délre eső terület (szerb-horvátok).

A választások első szakasza 1920. január 25–26-án volt. Az első forduló után nem lehetett megállapítani, hogy melyik párt nyert, de a győzelem egyértelműen a keresztény pártoké, pontosabban a Keresztény Blokk pártjaié lett. Mellettük a polgári pártok csak Budapesten tudtak némi sikert felmutatni, míg vidéken még ez sem volt elmondható. A választások lebonyolításának technikája következtében a fővárosi mandátumok sorsa dőlt el legkorábban. Mivel itt a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja (KNEP) győzött, az első híradások ezt országosan is kivetítették. Ezzel szemben a kispazdapárti mandátumok száma lassabban növekedett. A pótválasztások többsége is Budapesten kívül volt, így a KNEP győzelmi ünnepe egy kicsit elsietettnek bizonyult. Az 1920. február 8-ai pótválasztások országosan a kispazdapárt néhány mandátumnyi többségével zárultak. Beniczky Ödön belügyminiszter 1920. február 12-én a KNEP-ben tett nyilatkozatot a választások eredményéről:

Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja	68 mandátum
Keresztényszocialista Párt	5 mandátum
Keresztény Szociális Gazdasági Párt	4 mandátum
Országos Kispazda- és Földműves Párt	71 mandátum
Egyesült Nemzeti Kispazda és Földműves Párt	3 mandátum
Keresztény Kispazda- és Földműves Párt	4 mandátum
Nemzeti Demokrata Polgári Párt	6 mandátum
Pártonkívüli	3 mandátum

Összesen: 164 mandátum (FÖLDES–HUBAI 2000. 80.)

A választások után 1920. február 16-án összehívták a nemzetgyűlést, hogy megalkossa a Magyarország „alkotmányosságának helyreállításáról” szóló törvényt, és megválassza a legmagasabb

közjogi méltóságot, az államfőt. 1920. március 1-jén a nemzetgyűlés 141 jelenlévő tagjából 131 Horthy Miklósrá adta szavazatát, aki így az állami élet élére került. A törvényhozó hatalom visszaállítására és az államfő megválasztására az új hatalmi rendszer alkotmányosságának alappilléreit jelentette (VINNAI 1994. 63.). 1920. március 15-én az új miniszterelnök a Horthy által kinevezett Simonyi-Semadam Sándor lett.

A párizsi békekonferencia utasításának megfelelően a románok február 24-én megkezdték a Tiszántúl kiürítését, mely március 30-ára befejeződött, és a korábbi megállapodás értelmében hat héten belül ki kellett írni a választásokat. A tiszántúli választásokat 1920. június–júliusban tartották, már megváltozott körülmények között. Bár a hatóságok továbbra is beavatkoztak, a korábbi atrocitások elmaradtak. A Tiszántúlon nemcsak az MSZDP maradt távol a választástól, hanem a polgári pártok is. (Ebben az időszakban, még pontosabban 1920. június 4-én írták alá a trianoni békeszerződést.)

A tiszántúli választási agitációt a Kisgazdapárt kezdte meg 1920. május 8-án. Részükről szemmel láthatóan Rubinek Gyula irányította a választási hadjáratot. A párt ekkor már felvette a Keresztény-Keresztény Kisgazda- és Földműves Párt elnevezést, ami egyúttal a protestáns jelleg hangsúlyozására utalt. A KNEP választási agitációját a Tiszántúlon Haller István irányította, aki így szerette volna a párton belül megerősíteni pozícióját. A KNEP azonban – felmérve esélytelenségét – csak fél gőzzel vett részt a választási hadjáratban. A tiszántúli választások 1920. június 13–14-től több szakaszban csaknem egy hónapon át tartottak 45 választókerületben. Az első hétvégén 18 kerületben dönt el a mandátum sorsa, a többiben pótválasztást kellett kiírni. Több napilap és a Parlamenti Almanach adatainak összevetéséből, illetve néhány jegyzőkönyv adatai alapján az alábbi választási eredményt kapjuk:

Kisgazdapárt	28 mandátum
KNEP	10 mandátum
KNP (Friedrich-párt)	2 mandátum
Magyar Nemzeti Munkáspárt	1 mandátum
Pártonkívüli	4 mandátum
<hr/>	
<i>Összesen:</i>	<i>45 mandátum</i> (FÖLDES–HUBAI 2000. 82.)

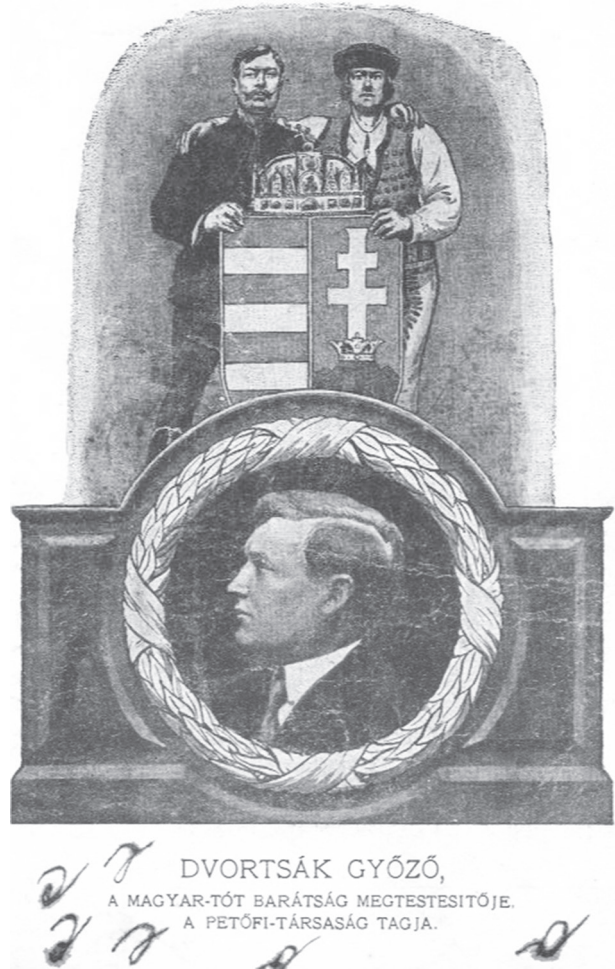
Az ország legdélebbi része, a baranyai háromszög 1921 augusztusában szabadult fel, s a magyar haderő augusztus 22-én vonult be Pécsre. A Bethlen-kormány a választásokat a hiányzó 10 választókerületben október 30–31-re tűzte ki. (Ezekről a második királypuccs terelte el a figyelmet, ugyanis október végén IV. Károly ismét Magyarországra érkezett, hogy megragadja a hatalmat, ám terve kudarcba fulladt. Ezt követően, november 6-án a parlament kimondta a Habsburg-ház trónfosztását, és IV. Károlyt angol felügyelet mellett Madeira szigetére szállították, ahol 1922 áprilisában hunyt el.) A választás utolsó fordulója csak szakmailag módosította a választási eredményeket:

Kisgazdapárt	5 mandátum
KNEP	1 mandátum
Pártonkívüli	3 mandátum
Pártonkívüli-liberális	1 mandátum
<hr/>	
<i>Összesen</i>	<i>10 mandátum</i>

1920-ban a választásra jogosultak abszolút száma 3 133 094, az összlakosság 39,7%-a volt. A 24. év feletti lakosság 87%-ának volt szavazati joga, ezen belül a nők 81%-ának (FÖLDES–HUBAI 2000. 82.).

A szabolcsi térség az 1920. júniusi pótválasztások idején a nemzetgyűlés két legerősebb pártja szempontjából különös fontossággal bírt, hiszen a Tiszántúl 29 választókerülete (közte Szabolcs és Szatmár 8 kerülete) a parlamenti erőviszonyok módosulását, egyik vagy másik párt győzelmét befolyásolhatta. Érthető tehát, hogy a júniusi pótválasztásokon a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja (KNEP) és a Kisgazdapárt (KGP) első számú vezetői tartottak választási nagygyűléseket, támogatva hivatalos jelöltjeiket. A korabeli forrásokból, sajtótudósításokból arra lehet következtetni, hogy a választási harcban a Kisgazdapárt volt az aktívabb. Erről a *Nyírvidék* május 28-i számában „A kisgazdapárt zászlóbontása Szabolcsban” címmel a következőket írta: „Budapestről jelentik, hogy szombaton egy kisgazdapárti miniszterekből, államtitkárokból és politikusokból álló csoport jön a Tiszántúlra, ahol 25 népgyűlést tartanak. A napokban Rubinek vezetésével a két Szabó, Ferdinandy miniszterek, Kovács I. István, Meskó Zoltán és Patacsy Dénes államtitkárok jönnek Szabolcs vármegyébe.”¹ A kisgazda politikusok a szabolcsi és szatmári választókerületekben tartottak választási nagygyűlést, hiszen minden választókerületben volt hivatalos jelöltjük. Programjukkal elsősorban a középbirtokosokat, birtokos és nincstelen parasztságot igyekeztek megnyerni (VINNAI 1994. 64.).

A KNEP a kisgazda befolyást mindenekelőtt a városokban próbálta ellensúlyozni. Nyíregyházán és néhány nagyobb településen (Mátészalka, Nyírbátor) különösen kiélezett küzdelem folyt a mandátumok elnyeréséért. A nyíregyházi választás megindulását a *Nyírvidék* a következőképpen adta hírül: „Plakátra plakát jelenik meg, pártlobogók emelkednek, jelöltek nyilatkoznak, Nyíregyházán megindult a választási küzdelem. A *Nyírvidék* nem siet egyik jelölt támogatására se, de szíves tolmácsa mindannak a politikai törekvésnek, mely körülöttük zajlik, s a közönséget érdekli. Olvasóink széles tábora többfelé oszlik meg, s minden tábor állásfoglalása, meggyőződése, elvhűsége egyformán szent nekünk.”² Az említett két párton kívül a szabolcsi választási küzdelemben mások – akár liberális, akár függetlenségi programot hirdető pártok – nem vettek részt. Néhány országos hírnevű vagy helyi tekintéllyel rendelkező politikus viszont – köztük Dvortsák Győző (1. kép) Nyíregyházán, míg Jármy

1. kép

Dvortsák Győző, a magyar-tót barátság megtestesítője – képeslap (<http://postcards.hungaricana.hu/hu/51103/> alapján)

Fig. 1

Győző Dvortsák, personificator of Hungarian-Slovakian friendship – postcard (after <http://postcards.hungaricana.hu/hu/51103/>)

¹ *Nyírvidék* XLI: 120. 1920. május 28. 1.

² *Nyírvidék* XLI: 121. 1920. május 29. 1.

József Nagykállón – pártunkívüli programmal jelölte magát. (Nyíregyházán Mikecz József is pártunkívüli programmal indult, de a szavazás előtt visszalépett.) (HUBAI 2001. 45.)

A nyíregyházi választásokat egy kicsit alaposabban megvizsgálva, a forrásokból kideríthető, hogy Dvorcsák Győzöt kormánytagok és vezető politikusok – köztük Apponyi Albert – ajánlották a városnak. A pártunkívüli képviselőjelölt Viktor Dvorčák néven született 1878-ban a Sáros megyei Felsővízközön. Középkiskoláit Bártfán, Eperjesen és Kassán végezte. Ezután filozófiai tanulmányokat folytatott a budapesti egyetemen és a párizsi Sorbonne-on. Külföldi tanulmányutakat tett Franciaországban, Németországban, Lengyelországban, Oroszországban és Olaszországban, ahol levéltári kutatásokat is végzett. 1904-ben hazatérve Sáros megye főlevéltárosa lett. Átvette az *Eperjesi Lapok* szerkesztését, és szerkesztője volt a szlovák nyelvű *Nasa Zastava (Zászlónk)* című hazafias irányú szlovák lapnak is. Később kilépett az *Eperjesi Lapok* szerkesztőségéből és megalapította az *Eperjesi Újságot*. Több történelmi folyóirat munkatársa volt. Sáros Földje címen maga

is írt történelmi tanulmányt. Nem sokkal a Monarchia felbomlása után, 1918. november 4-én Dvorcsák vezetésével Eperjesen megalakult a Keleti Tót Nemzeti

Tanács, amelynek fő követelése az északkeleti vármegyék szlovák lakossága kulturális autonómiájának biztosítása volt Magyarországon belül. November 24-én a tanács eperjesi nagygyűlésén elvetette a csehszlovák államhoz való csatlakozás elvét, és hitet tett Magyarország integritása mellett, majd december 11-én a kassai értekezleten – mintegy válaszként a Felvidék folyamatban lévő cseh megszállására – kikiáltotta a csehektől független Szlovák Népköztársaságot. Ezután a nagygyűlés keleti magyarbarát tót vezetőkből összeállított egy „kormányt”, melynek miniszterelnöke Dvorcsák lett. Ezért a csehek halálra ítélték, így kénytelen volt a tanács tagjaival együtt Varsóba menekülni. Innen indította meg a külföld felvilágosítására irányuló mozgalmát (Franciaországban, Olaszországban és Svájcban, majd 1920-ban Amerikában is járt). (VIDOR 1921. 38–39.)

Tehát Dvorcsák nemzetiségi ügyekkel foglalkozó politikus, „a magyar állameszmékhez hű szlovákság Európa-szerte ismert vezére” volt, aki idejének nagy részét külföldön, Franciaországban és Szlovákiában töltötte.³

Apponyiék egyrészt azért ajánlották őt Nyíregyházának, hogy egy olyan választókerületet képviseljen, ahol bizonyos számú szlovákság lakik, másrészt a Felvidék visszaszerzéséért indított harcban különösen fontos parlamenti szerepet szántak neki. Ugyanis a trianoni békeszerződés aláírása után nem volt olyan politikai párt, amely ne követelt volna ilyen vagy olyan mértékű revíziót.

A városnak Dvorcsák mellett őt képviselőjelöltje volt. Ezek közül az első Andor Endre Nyíregyháza szülötte, miniszteri tanácsos, KNEP-tag, aki programbeszédét keresztény-nemzeti szellemben, a területi integráció védelmére szólítva mondta el. Beszédében ezen kívül taglalta a legfontosabb bel- és külpolitikai kérdéseket, és választópolgárait tájékoztatta az ország gazdasági és pénzügyi helyzetéről.

A másik jelölt a Dvorcsáknál 20 évvel idősebb, szintén nyíregyházi születésű Paulusz Márton, aki a helyi kisgazdamozgalom vezetője volt (2. kép). Szorgalma, tudása már fiatalon a kisgazdák

2. kép

Paulusz Márton

(HÁGER 1929. XIV. tábla alapján)

Fig. 2

Márton Paulusz

(after HÁGER 1929. XIV. tábla)

³ *Nyírvidek* XLI: 121. 1920. május 29. 1.

élére állította. Évtizedeken át volt tagja Nyíregyháza képviselő-testületének, 15 évig a vármegye törvényhatósági bizottságának, valamint számos albizottságnak. Jelentős érdemei voltak a nyíregyházi kisgazda-társadalom összekovácsolása terén. Szinte a semmiből hozta létre a Gazdaszövetség Bethlen utcai székházát. Dolgozott a kisgazdák társadalmi, szellemi és anyagi előnyeiért. A mezőgazdaságban a racionális munka híve volt. Őt a város gazdatársadalma és a KGP országos vezetősége támogatta.

Paulusz mellett a városnak még három kisgazdapárti jelöltje volt. Közülük az első dr. Kulin Sándor kúriai bíró, akit Rubinek, Nagyatádi és Sokorópátkai a Kisgazdapárt hivatalos jelöltjének tartott. Liptófalvy István budapesti szerkesztő szintén kisgazdapárti programmal lépett fel. A *Nyírvidék* írása szerint: „*Csendben szerényen, de számottevő sikerrel toborozza híveit.*”⁴ A Kisgazdapárt színeiben indult Tas János tanár is, de a hívei számával még maga a *Nyírvidék* sem volt tisztában.

Mielőtt azonban a választásokra sor került volna, a Nyíregyházán tartózkodó Nagyatádi Szabó Istvánt Geduly Henrik ág. ev. püspök vezetésével a város értelmiségének, iparos és kereskedő rétegének a küldöttsége kereste fel azzal a céllal, hogy elérjék a kisgazdák visszalépését. Legfontosabb érvként azt hozták fel, hogy Magyarország területi integritása érdekében ők mindenképpen Dvorcsákot akarják a parlamentbe küldeni. (A területi integritásnak ekkor már nem volt realitása). Nagyatádi válaszában lényege az volt, hogy Dvorcsák megválasztását ő is fontosnak tartja, ezért a kisgazdák készek egy csonka kerületet biztosítani a számára, de a nyíregyházi jelöltségről nem mondanak le. A *Nyírvidék* 1920. június 4-ei számában már az olvasható, hogy Liptófalvy István és Tas János a Kisgazdapárt győzelme érdekében visszalépett a jelöltségtől, és kijelentették, hogy Paulusz Mártont fogják támogatni. Hamarosan dr. Kulin Sándor is csatlakozott a „visszavonulókhöz”, s ezzel Paulusz maradt a párt egyedüli jelöltje Nyíregyházán.⁵

A Dvorcsák-féle kampánystábbal kapcsolatban egy érdekes történet maradt fenn: „*1920. május 21-én azzal a kérelemmel fordult a tekintetes városi tanácshoz, hogy a Kossuth Lajos téren a Kossuth-szobor előtti két vasúti sodrony tartó oszlop tetejére egy „Éljen Dvorcsák Győző” feliratú transzparens táblát állíttassanak fel a képviselőválasztások tartásáig.*”⁶

Másnap a városi tanács a mérnöki hivatal javaslata alapján megengedte, hogy a Dvorcsák-pártvezetőség kifüggeszse a transzparenst, de csak úgy, hogy a sodronyt tartó póznákat ne rongálja, és a kifüggesztett transzparens úgy legyen megerősítve, hogy a járókelők testi épségét ne veszélyeztesse.

Nem sokkal később, június 8-án azonban egy távirat érkezett a Belügyminisztériumtól: „*Nemzeti színű villanykörtékekkel kirakott transzparens, amely a városi közvilágítási üzembe annak a városháza előtt lévő tartozéka pont minthogy ez az 5988/1919. számú kormányrendelet 14. szakaszába ütközik, felhívom polgármester urat, hogy a kivilágított eltávolítása iránt haladéktalanul intézkedjék és ennek megtörténtét táviratilag jelentse be.*” A nyíregyházi választások történetében újdonságként szolgáló transzparenst végül június 10-én eltávolították.⁷

Éppen ezen a napon érkezett meg Nyíregyházára Dvorcsák Győző, aminek hatására teljesen kibontakozott a választási küzdelem a városban. A *Nyírvidék* több alkalommal megfogalmazta, hogy a „*pártmozgalmaknak csak hűséges és tárgyilagos krónikása*”, mégis örvendve fogadta a képviselőjelölt érkezését: „*Tudjuk, hogy az ő nyíregyházi jelöltsége messze magasán áll a helyi és személyi érdekeken és a Felvidék visszacsatolásának kérdésével összefüggésben országos érdekű*

⁴ *Nyírvidék* XLI: 121. 1920. május 29. 1.

⁵ *Nyírvidék* XLI: 123. 1920. június 1. 2.

⁶ SzSzBML V. B. 77. 783/a. 1920/1189.

⁷ SzSzBML V. B. 77. 783/a. 1920/1189.

*kérdés és éppen ezért látjuk szívesen a jelölt úrnak egyébként is érdekes és Európa-szerte jól ismert alakját.*⁸

Nyíregyházát összesen tizenöt választókerületre osztották fel. A legtöbb szavazó a XII. kerületben volt (1139 fő), míg a legkevesebben (mindössze 866-an) a XIII. kerületben.⁹ Nyíregyházán a választásra jogosultak 14856-an voltak. Ez a 43340 fős összlakosság 34%-át jelentette. A választók a szavazataikat végül három jelöltre, Dvorcsák Győző pártonkívüli, Paulusz Márton kisgazdapárti és Andor Endre KNEP-párti politikusra adták. A június 16-án megtartott választásokon egyik jelölt sem kapta meg a szükséges szavazati többséget, ezért a két legtöbb szavazatot kapott jelöltnek június 27-én pótválasztáson kellett indulnia. Erre azonban már nem került sor. Budapesten A *Nap* c. újság június 17-én „Nyíregyházán nem lesz pótválasztás” c. cikkében megírta, hogy Paulusz Márton visszalépett.¹⁰ Ezt a hírt ekkor még a *Nyírvidék* nem tudta megerősíteni, hiszen hivatalosan június 19-én, délelőtt 11 órakor személyesen jelentette be Paulusz Márton Tóth Pál törv. bíró választási elnöknek a visszalépését.¹¹ Ezzel Dvorcsák Győző lett Nyíregyháza egyhangúlag megválasztott nemzetgyűlési képviselője, akinek június 27-én ünnepélyes keretek között átadták a város mandátumát.

Erről az eseményről a *Nyírvidék* június 29-i számában részletesen beszámolt: „*Vasárnap délelőtt 11 órakor ünnepélyesen adták át a mandátumot új képviselőknek. Már jóval 11 óra előtt hatalmas tömeg várakozott a Városháza nemzeti színű lobogókkal feldíszített erkélye előtt az ünnepélyes átadásra. Tóth Pál választási elnök beszéde nyitotta meg az ünnepséget, melyben röviden ismételve a választási eseményeket és annak eredményét hazaszeretettől izzó szavak kíséretében adta át a mandátumot. A választási elnök után Mikecz Dezső ny. alispán udvari tanácsos üdvözölte Dvorcsákot és a magyar nyelv klasszikus patinájából csillogó mondatokban rámutatott a mi hazánk Csonka Magyarország vérző sebeire, melyeknek orvoslására és jogtalanul elvett ezredéves tradícióval szentesített Kárpátok koszorúzza magyar föld újbóli egységesítése feladatként áll most Dvorcsák előtt. Röviden válaszolt az üdvözletre képviselőnk, de beszédében benne volt minden, amit magában kell foglalnia egy ily pillanatban elhangzó beszédnek. Szent eskü volt az, melyet a hazaszeretet oltáránál tesz le a harcba induló. A mi nemzetünk fiának felsíró zokogása volt az a magyarok Istenéhez. Dvorcsák beszéde után a sokaság a Himnuszt énekelte. Este nyolc órakor a Korona Szálló éttermének udvarán Dvorcsákot ünneplő több száz terítékes bankett volt, amelyhez foghatót Nyíregyháza város közönsége még nem látott. A banketten ott volt a város társadalmának csaknem minden representánsa, élükön Dr. Jármy Béla főispánnal. Dr. Bencs Kálmán Horthy Miklós kormányzót, Geduly Henrik püspök gyönyörű beszédben Dvorcsákot, Prok Gyula Apponyi grófot, Vietórisz István dr. Dvorcsák munkatársait, dr. Krisztián Géza Mikecz István alispánt, dr. Hegyi Zoltán Bencs Kálmán polgármestert köszöntötte. Dvorcsák Győző hétfőn reggel elutazott Nyíregyházáról, ahonnan fontos politikai hivatása szólította munkára.*”¹²

A valóság azonban más volt. Dvorcsák a megválasztása után Nyíregyháza érdekeit nem képviselte, mindössze három alkalommal járt a városban, sőt a parlamenti üléseken is ritkán jelent meg. Túlnyomórészt Párizsban élt, és ott – mint a csehszlovákiai szlovákok szövetségének vezetője – kilincselte a szlovák autonómia elismertetéséért (CSERVENYÁK–MEZŐ 1987. 174.).

Az 1920-as választások (3. kép) tehát jól érzékeltették azt a folyamatot, ahogyan a vesztes háború és a levert forradalmak után a hagyományos uralkodó osztály és az ún. középosztály egyre

⁸ *Nyírvidék* XLI: 131. 1920. június 11. 1.

⁹ SzSzBML V. B. 71.

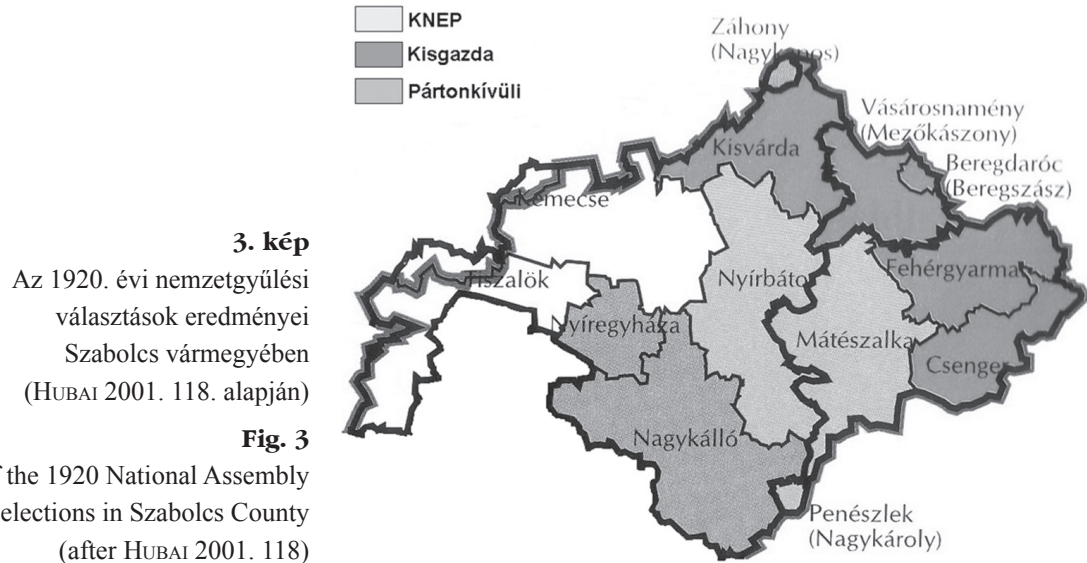
¹⁰ *Nyírvidék* XLI: 139. 1920. június 20. 1.

¹¹ SzSzBML V. B. 71.

¹² *Nyírvidék* XLI: 146. 1920. június 29. 2.

Az 1920. évi nemzetgyűlési választások Nyíregyházán

inkább visszaszerezte korábbi pozícióit, bár 1918 előtthöz képest a törvényhozásban jelentős arányeltolódás történt az utóbbi javára. Ez a változás a szabolcsi – és így a nyíregyházi – parlamenti választások eredményeiből is kiolvasható.

Nemzetgyűlési választások (Nyíregyháza) – 1920. június 16.		
<i>Jelölt</i>	<i>Párt</i>	<i>Megjegyzés</i>
Andor Endre	Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja	
Dvorcsák (Dvortsák) Győző	pártonkívüli	
Mikecz József	pártonkívüli	választás előtt visszalépett
Paulusz Márton	Keresztény Kiszgazda és Földmíves Párt	
Dr. Kulin Sándor	Keresztény Kiszgazda és Földmíves Párt	választás előtt visszalépett
Liptófalvy István	Keresztény Kiszgazda és Földmíves Párt	választás előtt visszalépett
Tas János	Keresztény Kiszgazda és Földmíves Párt	választás előtt visszalépett

<i>Nyíregyháza</i>	<i>Szavazatok száma</i>	<i>%</i>
Választásra jogosult	14 856	
Részt vett	Nincs adat	
Érvényes	13 374	
Érvénytelen	Nincs adat	
<i>1. DVORCSÁK GYŐZŐ (pk)</i>	<i>5 879</i>	<i>43,96</i>
<i>2. Paulusz Márton (KRKGFP)</i>	<i>4 056</i>	<i>30,33</i>
<i>3. Andor Endre (KNEP)</i>	<i>3 439</i>	<i>25,71</i>

Irodalom

BOROS–SZABÓ 1999.

Boros Zsuzsanna – Szabó Dániel: Parlamentarizmus Magyarországon (1867–1944). Korona Kiadó, Budapest 1999.

CSERVENYÁK–MEZŐ 1987.

Nyíregyháza története. Szerk. Cservényák László – Mező András. Alföldi Nyomda, Nyíregyháza 1987.

DOBSZAY–ESTÓK–SALAMON–SZERENCSES–TOMBOR 1998.

Dobszay Tamás – Estók János – Salamon Konrád – Szerencsés Károly – Tombor László: Tisztelt Ház! – A magyar országgyűlések története 1848–1998. Puskás Tivadar Távközlési Technikum, Budapest 1998.

FÖLDES–HUBAI 2000.

Parlamenti választások Magyarországon 1920–1998. Szerk. Földes György – Hubai László. Napvilág Kiadó, Budapest 2000.

HÁGER 1929.

Szabolcs vármegye fejlődése és kortörténete. Szerk. Háger László. Erdélyi Gyula, Nyíregyháza 1929.

HUBAI 2001.

Hubai László: Magyarország XX. századi választási atlasza 1920–2000. Napvilág Kiadó, Budapest 2001.

SzSzBML

Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára Nyíregyháza
V. B. 71. Nyíregyháza Rendezett Tanácsú Város Központi Választmányának iratai
V. B. 77. Nyíregyháza rendezett tanácsú város polgármesterének iratai

VIDOR 1921.

Nemzetgyűlési almanach 1920–1922. Szerk. Vidor Gyula. Magyar Lap- és Könyvkiadó Rt., Budapest 1921.

VINNAI 1994.

Választásokról és önkormányzatokról Szabolcsban (1848–1948). Szerk. Vinnai Győző. Stúdium, Nyíregyháza 1994.

HOLMÁR Zoltán

Jósa András Múzeum

H–4401 Nyíregyháza

Pf.57

e-mail: holmarz0127@gmail.com

The 1920 National Assembly elections in Nyíregyháza

The defeat of the Austro-Hungarian Empire in World War I brought the destruction of dual monarchy and disintegration of historic Hungary.

In Hungary reviving on the ruins of Empire—at the expense of the Entente and within the limits and conditions of the 1920 Treaty of Trianon—from the point of view of formal law it became possible for the population to decide on the country's political system. Historically, this is what emphasises the significance of the National Assembly elections. The topic is especially important, because in Hungary in 1920 it happened for the first time that secret ballot took place, using universal suffrage including women.

In addition, the 1920's elections had to demonstrate their special character, because this event took place in the period before the consolidation of Horthy era.

The importance of the elections cannot be underestimated, because compared to the period of dualism between 1867 and 1918, the most important change was that the number of participants in the election significantly increased: 40% of the country's citizens were entitled to vote.

Zoltán HOLMÁR

Jósa András Museum

H-4401 Nyíregyháza

Pf.57

e-mail: holmarz0127@gmail.com

